

Ongehoord en ongezien

Hoe Vlaanderen vergrijst

JAN VRANKEN, PASCAL DE DECKER, DOMINIQUE VERTÉ, ROBERT CRIVIT (RED.)
GOMPEL & SVACINA, ANTWERPEN, 2023

Mensen leven langer, we blijven langer gezond en nemen langer actief deel aan het maatschappelijk gebeuren. Dat vraagt een andere, aangepaste aanpak: van de politiek, de middenveldorganisaties en de ouderen zelf. Wat we nodig hebben, is een inclusieve aanpak van de veroudering door de samenleving. Daaronder organiseerde de Coalitie van Ouderenrechten onlangs een studiedag, met de begeleidende publicatie *Ongehoord en ongezien*. Daarin staan bijdragen van heel wat wetenschappers en veldwerkers, met essentiële inzichten rond het thema vergrijzing. De algemeen aangenomen vooronderstelling dat er in de samenleving een restcategorie van 65-plussers bestaat die in grote lijnen allemaal identiek zijn, bestaat niet: *‘Sire, il n’y a pas des vieillards’*. De ouderen zijn zeer verschillend, zeer ongelijk ook. Ageïsme wint snel aan belang; dat is de wijze waarop ouderen respect ontzegd wordt, geweigerd wordt hen te horen, ze in bevooroordeelde hokjes geduwd worden, ze betutteld worden, hun mensenrechten ter zijde geschoven worden.

Net zoals met heel wat bevoegdheden is het ouderenbeleid verspreid over verschillende niveaus: federaal, Vlaams en de gemeenten. *Federaal* zijn er hoofd-

zakelijk de pensioenen en de sociale zekerheid – elementen die samenhangen met het inkomen. *Vlaams* is het belangrijkste beleidsniveau voor ouderen, waar veel dossiers en vraagstukken behandeld worden: zorgverzekering, mobiliteit (onder andere De Lijn), wegeninfrastructuur, inspraak, reglementering qua woonzorgcentra, enzovoort. Vlaanderen is de belangrijkste beleidsmaker voor het dagelijks functioneren van de senior, op het inkomensaspect na. *De gemeenten*, ten slotte, moeten zorgen

voor een aangename leefomgeving. Daarin zitten veel punten vevat waarmee de ouderen dagelijks te maken hebben. Gemeentebesturen staan het dichtst bij de burger, die het meeste vertrouwen heeft in het gemeentelijk niveau. Enkele voorbeelden: het al dan niet bestaan van een seniorenraad, lokale dienstencentra, OCMW, lokale verkeerssituaties, verenigingsleven, preventieve gezondheidszorg, enzovoort. Eigenlijk moeten de drie beleidsniveaus goed op elkaar afgestemd zijn. Maar zoals met de meeste bevoegdheden in ons land, is dat niet altijd het geval.

In 2024 vallen alle verkiezingen samen. Het is belangrijk dat senioren voldoende inbreng kunnen hebben bij de samenstelling van de verkiezingsprogramma's van de diverse politieke partijen. Met de ABVV-senioren, S-Plus en Vooruit organiseren wij daartoe alvast een aantal studiedagen. Want er zijn veel uitdagingen voor de beleidsmakers. Er is geen gestructureerde aanpak; dat ervaar ik zelf als Vlaams parlements lid. Neem het Ouderenbeleidsplan 2020-2025 van de Vlaamse regering. Dat plan werd pas behandeld in de tweede helft van 2022, nadat al meer dan 3/5de van de legislatuur voorbij was. Veel te laat! Dat zegt alles over het geringe belang dat de huidige Vlaamse regering hecht aan het gegeven dat er steeds meer senioren deel uitmaken van de samenleving. Het Ouderenbeleidsplan is allesbehalve concreet. Het is eerder een inventaris van reeds lopende acties en een reeks aankondigingen van onderzoeken van verschillende ministers zonder een echte centrale coördinatie. Van een integrale of inclusieve aanpak is

Misschien moeten er opnieuw wat meer ouderen in de politiek actief worden. Met mijn 63 jaar ben ik, op één na, al de oudste in het Vlaams parlement.

geen sprake. Een echt maatschappelijk debat met alle betrokken stakeholders, dat moet uitmonden in een soort Vlaams Masterplan Ouderenzorg, ontbreekt. Misschien moeten er opnieuw wat meer ouderen in de politiek actief worden. Met mijn 63 jaar ben ik, op één na, al de oudste in het Vlaams parlement.

De publicatie *Ongehoord en ongezien* raakt diverse elementen aan en geeft mogelijke antwoorden weer op de meeste vraagstukken. Bedoeling is een verder maatschappelijk en politiek debat op gang te brengen rond het toekomstig Vlaams beleid. Waar en hoe wonen? Hoe bepaalde voorzieningen in stand houden en hoe ze bereiken? Hoe een inkomen garanderen en vaak verdoken armoede voorkomen? Moet er al dan niet langer gewerkt worden en hoe wordt daarmee omgegaan? Hoe wordt gepaste, betaalbare en dicht bij huis zorg georganiseerd? Hoe worden de mensenrechten van ouderen gegarandeerd?

Essentieel is hoe ouderen betrokken worden en mee kunnen participeren bij de totstandkoming van beslissingen die hen aanbelangen. Want dat bepaalt de inhoud van de diverse beleidsmaatregelen. Samen met de Coalitie van Ouderenrechten, ijver ik voor een Ouderenrechtencommissariaat. Reeds eind 2020 diende ik een resolutie in het Vlaams parlement voor de oprichting ervan in. Uit de informele contacten met leden van de Vlaamse regering blijkt dat dat er geen Vlaamse meerderheid voor te vinden is. Spijtig! Daarom is het belangrijk dat we het idee in zoveel mogelijk programma's van de democratische

partijen krijgen voor de Vlaamse verkiezingen van 2024. Waarom een eigen Vlaams Ouderenrechtencommissariaat? Ouderen moeten net dezelfde rechten hebben als andere bevolkingscategorieën. Niet meer, maar ook niet minder. Al te vaak wordt dat debat – als het al gevoerd wordt – beperkt tot het luik opvang en/of verzorging. De bedoeling moet net zijn om deze steeds groeiende groep in de maatschappij op alle beleidsdomeinen – mobiliteit, verkeer, openbaar vervoer, (openbare) dienstverlening, veiligheid, huisvesting, vrij tijd, patiëntenrechten, enzovoort – gelijk te behandelen als alle andere bevolkingscategorieën. Het argument dat er momenteel geen internationaal verdrag bestaat rond Ouderenrechten, zoals rond Kinderrechten, en dat er bijgevolg geen Ouderenrechtencommissariaat moet worden opgericht, begrijpen wij niet zo goed. We leven toch in Vlaanderen? Het is hier dat ouderenrechten moeten worden nageleefd! Zo is het onderzoeksrapport van Amnesty International rond de schending van de mensenrechten van ouderen tijdens Covid19 heel duidelijk. Critici van ons voorstel stellen dat het nieuwe Vlaams Mensenrechteninstituut (VMRI) kan toezien op de rechten van ouderen. Wij willen zeker niet zomaar een nieuwe instelling oprichten, maar zijn ervan overtuigd dat een Ouderenrechtencommissariaat een eigen taakinvolving kan krijgen zonder dubbel werk te leveren met andere organen. We moeten bovendien nog afwachten hoe dit VMRI in de praktijk zal werken. Pro memorie, het VMRI is er enkel gekomen omdat N-VA dat absoluut wou om zo de kritiek van Vlaams Belang op het Interfederale Gelijke kansencentrum UNIA te kunnen counteren.

In het kader van inspraak door senioren is, opnieuw, het gemeentelijk niveau

belangrijk. Dat niveau situeert zich het dichtst bij de burger en raakt haar leefwereld het meest. Daarom blijf ik betreuren dat gemeenten sedert enkele jaren niet meer verplicht zijn om een specifieke adviesraad voor ouderen te hebben. Bovendien hebben provinciebesturen sedert 2017 geen bevoegdheid meer op het vlak van seniorenbeleid en zijn er geen provinciale seniorenraden meer. Sommige gemeenten hebben dat opgevangen door een adviesraad te behouden of andere formules te voorzien. Maar in sommige gemeenten is er niets meer. Daarom pleit ik ervoor dat Vlaanderen opnieuw een algemeen kader zou voorzien voor zulk gemeentelijk inspraakorgaan rond ouderen. Het decreet rond de organisatie van de gemeente- en provincieraadsverkiezingen is namelijk ernstig gewijzigd. Het belangrijkste is dat er geen stemplicht meer is. Welke gevolgen zal dit hebben op de opkomst in het algemeen, en bij ouderen in het bijzonder? Blijkbaar staat de Vlaamse regering daar niet bij stil. Vandaar dat ik een resolutie heb ingediend om een aantal maatregelen te nemen opdat precies deze groep maximaal in de mogelijkheid zou gesteld worden om te gaan stemmen. Zoals de organisatie van gemeenschappelijk vervoer en het voorzien van specifieke stemlokalen in woonzorgcentra.

U ziet, er is nog een lange weg af te leggen. Maar de Ouderenrechtencoalitie zet alleszins een stap voorwaarts met het initiatief *Ongehoord en Ongezien*. Want het verkiezingsjaar 2024, waarin de verkiezingen voor alle beleidsniveaus zullen plaatsvinden, is een kans die de steeds groeiende groep van ouderen niet mag laten liggen!

Ludwig Vandenhove